

Рівень комунікативних здібностей волейболістів високої кваліфікації команди «Локомотив» м. Харків

Паєвський В. В.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Розглянуто рівень комунікативних здібностей волейболістів високої кваліфікації команди «Локомотив». Встановлені достовірні зміни ($p < 0,05$) більшості показників комунікативної компетентності у волейболістів експериментальної групи, що свідчить про ефективність технік та вправ запропонованої методики.

Ключові слова: комунікативні здібності, психологічні здібності, емоційні контакти, психологічна підготовка.

Вступ. Вивчення факторів, що впливають на результат спортсмена та команди в цілому, є однією з ключових проблем спортивної науки. Аналіз науково-методичної літератури показав, що фахівці в області волейболу відзначають необхідність розвитку комунікативної компетентності волейболістів саме у зрілому віці [1, 2]. Причому, авторами підкреслюється, що комунікативна компетентність у волейболі потрібна не тільки як базова складова успішної психологічної підготовки, але й повинна будуватися з урахуванням провідних психологічних здібностей. Достатня психологічна підготовленість і комунікативна компетентність спортсменів забезпечує цілісність тренувального та змагального процесів, а також є критерієм сумісності для занять волейболом [3, 4].

Мета роботи – підвищити рівень комунікативних здібностей волейболістів високої кваліфікації команди «Локомотив».

Матеріал і методи дослідження. У дослідженні використовувались наступні методи: аналіз науково-методичної літератури, методи психологічного дослідження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Дослідження проводилося на базі ВК «Локомотив» м. Харкова. В ньому прийняли участь 20 спортсменів, з яких були сформовані експериментальна і контрольна групи.

Заняття з експериментальною групою по розвитку комунікативних здібностей проходили безпосередньо перед тренуванням. Заняття тривало від 25 хвилин – перед тренуванням. Тривалість заняття (кількість вправ та технік в одному занятті) залежало від якості тренування та характеру вправ. Професійно-комунікативна компетентність формувалася не тільки під час занять, але і після нього. Нами були апробовані 19 вправ, спрямованих на розвиток комунікативних здібностей та техніки активного слухання, техніки регуляції напруги, техніки підкреслення спільності, техніки підкреслення значущості партнера, техніки вербалізації почуттів.

Результати дослідження. Результати вивчення комунікативних здібностей спортсменів, після проведення експерименту, представлені в табл. 1

**Динаміка показників комунікативної компетентності волейболістів
високої кваліфікації команди «Локомотив» ($n_1=n_2=10$)**

Показники комунікативної компетентності (бали)	Контрольна група	Експериментальна група	t	p
	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$		
Рівень потреби у спілкуванні	11,85±1,93	12,75±2,09	2,6	< 0,05
Рівень потреби у досягненні результатів	18,65±3,65	19,45±3,25	3,2	< 0,05
Рівень емпатійності	80,85±10,11	82,85±8,91	2,6	< 0,05
Рівень перешкод у встановленні емоційних контактів	13,95±1,82	11,7±2,85	3,9	< 0,01
Рівень комунікативного контролю	6,3±1,26	7,35±0,74	4,4	< 0,01
Рівень макіавеллізму	57,2±6,36	57,4±12,38	0,1	> 0,05
Рівень агресії	32,72±5,68	30,55±5,15	1,7	< 0,05
Способи поведінки в конфліктних ситуаціях				
Суперництво	5,85±3,04	4,3±2,36	3,0	< 0,05
Співробітництво	6,3±1,34	7,6±0,68	3,8	< 0,01
Компроміс	7,05±1,7	8,25±0,7	4,3	< 0,05
Уникнення	5,95±1,50	6,06±0,94	2,3	< 0,05
Пристосування	5,4±3,25	7,2±1,36	5,1	< 0,01

Як показано у табл. 1, рівень потреби у спілкуванні, у учасників КГ (11,85±1,93) нижче, ніж у спортсменів ЕГ (12,75±2,09), що вказує на достовірні зміни ($p < 0,05$).

У волейболістів ЕГ стали більш відкриті та добрі відносини не тільки зі своїми партнерами, але і з іншими членами. Стали проявляти прагнення допомагати іншим. У них з'явилася здатність відмовлятися від власних зручностей заради інших та прагнення встановити добрі відносини з багатьма людьми, прагнення розширити сферу свого спілкування. Їх стиль спілкування характеризується упевненістю, невимушеністю, відкритістю та соціальною сміливістю.

Рівень потреби у досягненні результатів, у спортсменів ЕГ (19,45±3,25) вище, ніж у учасників КГ (18,65±3,65), що також вказує на достовірні зміни ($p < 0,05$). На тренуваннях спортсмени ЕГ працювали більш зацікавлено, прагнули зробити тренувальні вправи краще, ніж раніше; винаходили нові прийоми роботи у виконанні самих звичайних вправ та готові були прийняти допомогу і допомагали іншим при вирішенні складних завдань (табл. 1).

Рівень емпатійності у спортсменів ЕГ ($82,85 \pm 8,91$) вище, ніж у волейболістів КГ ($80,85 \pm 10,11$), ($p < 0,05$). Дії учасників ЕГ стали набагато продуктивними при виконанні командної роботи. Вони в міжособистісних відносинах були схильні судити про інших по вчинках, але довіряли і своїм особистим враженням. Як правило, вони добре контролюють власні емоційні прояви.

Рівень перешкод у встановленні емоційних контактів у учасників КГ ($13,95 \pm 1,82$) вище, ніж у спортсменів ЕГ ($11,7 \pm 2,85$).

Рівень комунікативного контролю у спортсменів ЕГ ($6,3 \pm 1,26$) вище, ніж у учасників КГ ($7,35 \pm 0,74$), відмінності достовірні ($p < 0,05$). У спортсменів ЕГ мала місце менша імпульсивність у спілкуванні, вони більш відкриті та розкуті. Спортсмени ЕГ в спілкуванні були стриманіші в емоційних проявах, та співвідносили свої реакції з поведінкою оточуючих людей.

Рівень макіавеллізму у спортсменів ЕГ ($57,2 \pm 6,36$) не відрізняється, від показників учасників КГ ($57,4 \pm 12,38$), відмінності недостовірні ($p > 0,05$).

Рівень агресії у учасників КГ ($32,72 \pm 5,68$) вище, ніж у спортсменів ЕГ ($30,55 \pm 5,15$), відмінності достовірні ($p < 0,05$).

Волейболісти ЕГ, в конфліктних ситуаціях достовірно ($p < 0,05$), частіше використовують компроміс ($8,25 \pm 0,7$), співробітництво ($7,05 \pm 1,7$) та пристосування ($7,2 \pm 1,36$), ніж учасники КГ. Спортсмени ЕГ пристосовувалися у конфліктних ситуаціях, без спроби відстоювати власні інтереси спільно з іншою людиною. Волейболісти КГ були більш активні до вирішення конфлікту власним шляхом, не зацікавлені у співпраці з іншими і досягають мети, використовуючи свої вольові якості; намагалися в першу чергу задовольнити власні інтереси на шкоду інтересам інших, змушуючи їх приймати потрібне лише їм рішення проблеми.

Висновки. Ефективність запропонованих вправ та технік для розвитку комунікативних здібностей волейболістів високої кваліфікації, встановлена в ході дослідження, дозволяє рекомендувати їх використання не тільки на тренуваннях, але і на інших заходах. Тренерам, рекомендуємо вести контроль за основними показниками комунікативної компетенції спортсменів протягом року, з метою відбору ефективних засобів і методів впливу на дані характеристики, тому що рівень їх розвитку визначає готовність спортсменів до ефективної взаємодії, і як слід до високої спортивної результативності.

Література

1. Гант Е. Е. Характеристика коммуникативных особенностей спортсменов высокой квалификации / Е. Е. Гант. // Матеріали ХХІІ міжнародної науково-практичної конференції Інформаційні технології: Наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я (MicroCAD-2014), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» 21–23 травня 2014 р. – С. 56.
2. Золотухин А. А. Теоретические и методологические основы психологической подготовки волейболистов / А. А. Золотухин, В. В. Паевский. // Спортивные игры №2. Научный журнал – Харьков : ХГАФК, 2016. – С. 7–10.
3. Зотова И. Н. Характеристика коммуникативной компетентности / И. Н. Зотова. // Известия ТРГУ. Тематический выпуск «Психология и педагогика» – № 13(68) – Таганрог, 2006. – С. 225–227.

4. Медведев В. В. Психологическая подготовка волейболистов / В. В. Медведев. – М. : Специальная литература, 1987. – 453 с.

Інформація про авторів:

Пасєвський Володимир Валерійович – доцент кафедри спортивних та рухливих ігор, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Харківська державна академія фізичної культури
E-mail: v.paevskiy2@mail.ru

Поступила в редакцію 6.01.2017